

Т. Т. Присяжна,
аспірант, Поліський національний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0009-8933-4819>

DOI: 10.32702/2306-6814.2023.9.119

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Т. Prysiazhna,
Postgraduate student, Polissia National University

METHODICAL APPROACHES TO THE ASSESSMENT OF THE INVESTMENT POTENTIAL OF TERRITORIAL COMMUNITIES

Стаття присвячена вивченню методичних підходів до оцінки інвестиційного потенціалу територіальних громад, які дають можливість як місцевим органам влади, так і потенційним інвесторам вивчити можливості та переваги інвестування в певні територіальні громади. В статті проведено аналіз основних літературних джерел в яких представлено методичні підходи до оцінки інвестиційного потенціалу територіальних громад таких як: економічний, соціальний, техніко-інфраструктурний, екологічний, інноваційний та інший підходи, при цьому авторами наведено основні переваги та недоліки представлених підходів. Проведений аналіз свідчить про важливість проведення оцінки інвестиційного потенціалу територіальної громади. При цьому науковий доробок в розробці методів такої оцінки є досить насичений різними методами та підходами та свідчить про те що оцінка інвестиційного потенціалу є актуальним, складним та багатокомплексним завданням і потребує застосування різних методичних підходів та інструментів. В роботі автором було опрацьовано сучасні методичні підходи до проведення оцінки інвестиційного потенціалу громад і згруповано їх у вигляді комплексної оцінки, яка складається з 8 основних етапів: 1) аналіз соціально-економічного потенціалу громади; 2) аналіз забезпечення інфраструктурою громади; 3) аналіз фінансового стану громади; 4) аналіз інвестиційної активності та привабливості громади; 5) SWOT-аналіз; 6) порівняння з аналогічними громадами; 7) оцінка рівня розвитку інноваційної сфери громади; 8) оцінка рівня розвитку галузей економіки громади. Ефективність проведення комплексної оцінки інвестиційного потенціалу територіальної громади залежить від широкого кола різноманітних аспектів, таких як економічні, соціальні, природно-кліматичні, інфраструктурні, правові та техніко-технологічні. Результати комплексної оцінки інвестиційного потенціалу територіальної громади дають можливість виявити сильні та слабкі місця і можуть бути використані при розробці стратегічних планів розвитку громади, прийнятті рішень щодо перспективних напрямів розвитку громади та залучення інвестиційних ресурсів та створення нових робочих місць.

The article is devoted to the study of methodical approaches to the assessment of the investment potential of territorial communities, which enable both local authorities and interested investors to obtain opportunities and advantages of investing in certain territorial communities. The article analyzes the main literary sources, which present methodological approaches to assessing the investment potential of territorial communities, such as: economic, social, technical-infrastructure, ecological, innovative and other approaches, while the authors indicate the main advantages and disadvantages of the presented approaches. An analysis of the elections was carried out on the importance of assessing the investment potential of the territorial community. At the same time, the scientific progress in the development of such assessment methods is a sufficiently effective method and approaches and realizes that the assessment of investment potential is an actual, complex and complex task and requires the use of various methodological approaches and tools. In the author's work, modern methodological approaches to the assessment of the community's investment potential were developed and grouped in the form of a comprehensive assessment, which consists of 8 main stages: 1) analysis of the socio-economic potential of the community; 2) analysis of community infrastructure provision; 3) analysis of the community's

financial condition; 4) analysis of investment activity and attractiveness of the community; 5) SWOT analysis; 6) comparison with similar communities; 7) assessment of the level of development of the innovative sphere of the community; 8) assessment of the level of development of branches of the community's economy. The effectiveness of a comprehensive assessment of the investment potential of a territorial community depends on a wide range of various aspects, such as economic, social, natural-climatic, infrastructural, legal and technical-technological. The results of a comprehensive assessment of the investment potential of the territorial community make it possible to identify strengths and weaknesses and can be used in the development of strategic plans for the development of the community, decision-making regarding the future directions of the community's development and the attraction of investment resources and the creation of new jobs.

Ключові слова: інвестиційний потенціал, територіальна громада, органи місцевого самоврядування, управлінський вплив, механізм управління.

Key words: investment potential, territorial community, local self-government bodies, managerial influence, management mechanism.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Інвестиційний потенціал новоутворених територіальних громад України є одним із ключових факторів їх подальшого розвитку. В свою чергу для проведення аналізу інвестиційного потенціалу необхідно застосувати широке коло методів та інструментів до вивчення таких сфер функціонування громади як економіка, соціальний сектор, інфраструктурна складова тощо. При цьому в літературі представлено широкий спектр методичних підходів до проведення оцінки інвестиційного потенціалу територіальної громади. Доступність даних є основною проблемою в процесі оцінювання. Дані про економічні та соціальні умови часто недоступні або мають низьку якість. Це може ускладнити оцінку інвестиційного потенціалу громади. Якість даних також є важливим фактором у процесі оцінювання. Щоб бути корисними, дані мають бути точними, надійними та актуальними. Дані низької якості можуть призвести до неточних оцінок інвестиційного потенціалу. Методологічні проблеми також є проблемою в процесі оцінювання. Єдиної узгодженої методики оцінки інвестиційного потенціалу не існує. Це може ускладнити порівняння оцінок різних досліджень. Потрібно відміти що на сьогодні можна виокремити більше десятка способів оцінювання інвестиційного потенціалу громад. Єдиного "правильного" підходу не існує. Найкращий підхід буде різним залежно від конкретних потреб громади.

Метою даної наукової роботи є вивчення різних методичних підходів до оцінки інвестиційного потенціалу територіальних громад, які дають можливість як місцевим органам влади, так і потенційним інвесторам вивчити можливості та переваги інвестування в певні територіальні громади.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Вивчення літературних джерел за темою дослідження демонструє, що на сьогодні науковцями, практиками та управліннями розроблено та систематизовано велику кількість інструментів та методичних підходів оцінки інвестиційного потенціалу територіальних громад. Нами буде проведено основні публікації які проводять аналіз та апробацію таких методичних підходів.

У статті Жук П.В. та Сірик З.О. "Інвестиційний потенціал територіальних громад: суть поняття та питання управління" [4] представляють та систематизують сім різних методичних підходів до оцінки інвестиційного потенціалу територіальних громад.

1) Системно-структурний підхід — це метод оцінки інвестиційного потенціалу, який орієнтований на структуру громади, її основні компоненти та взаємозв'язки між ними. Цей підхід ґрунтується на ідеї, що інвестиційний потенціал громади — це не просто сума її окремих компонентів, а й результат того, як ці компоненти взаємодіють. Оцінка базується на аналізі відповідних показників, що характеризують людські та фінансові ресурси, природні ресурси тощо. Цей підхід є комплексним та враховує всі аспекти інвестиційного потенціалу громади. Такий підхід найкраще підходить для громад, які хочуть мати повне розуміння свого інвестиційного потенціалу та того, як його покращити.

2) Експертний підхід — це метод оцінки інвестиційного потенціалу, який передбачає аналіз оцінок експертів з низки різних галузей. Цей підхід базується на ідеї, що експерти мають спеціальні знання та досвід, які можуть бути використані для оцінки інвестиційного потенціалу. Експерти оцінюють різні критерії та чинники діяльності громади, наприклад, наявність інфраструктури, рівень розвитку місцевого підприємництва, наявність трудового потенціалу. Даний підхід є швидким та ефективним способом оцінити інвестиційний потенціал громади і підходить для громад, які хочуть отримати швидкий огляд свого інвестиційного потенціалу.

3) Факторний підхід передбачає виявлення факторів, що впливають на формування інвестиційного потенціалу територіальної громади. При цьому фактори можуть представляти різні сфери, такі як географічне розташування, стан розвитку інфраструктури, лояльність місцевої влади тощо. Такий підхід є системним способом визначення ключових факторів, що впливають на інвестиційний потенціал громади. Факторний підхід найбільш доцільно використовувати для громад, які хочуть визначити конкретні сфери, де вони можуть покращити свій інвестиційний потенціал. Наприклад, якщо громада хоче залучити більше інвестицій у свій туристичний сектор, їй потрібно буде визначити чинни-

ки, які зараз перешкоджають інвестуванню в цей сектор, такі як відсутність інфраструктури або брак кваліфікованих працівників. Після визначення цих факторів громада може вжити заходів для їх усунення.

4) Кластерний підхід при оцінці інвестиційного потенціалу територіальної громади полягає у віднесенні громади до одного з регіональних інвестиційних середовищ. Цей підхід базується на методі класифікації громад на різні групи за їх інвестиційним потенціалом. Кластерний підхід є найбільш доцільним для громад, які хочуть порівняти себе з іншими громадами з подібним інвестиційним потенціалом. Порівнюючи себе з іншими спільнотами у своєму кластері, громади можуть визначити свої сильні та слабкі сторони та вчитися на передовому досвіді інших спільнот.

5) SWOT аналіз сильних і слабких сторін внутрішнього середовища територіальної громади та можливостей і загроз зовнішнього середовища. Такий аналіз дає змогу визначити фактори, за допомогою яких можна створити конкурентні переваги територіальної громади та покращити її інвестиційний клімат. SWOT-аналіз — це інструмент, який можна використовувати для визначення сильних і слабких сторін, можливостей і загроз спільноти. Цей метод найкраще підходить для територіальних громад, які хочуть визначити свої сильні та слабкі сторони та як використати свої можливості та загрози. Наприклад, громада може визначити свої сильні сторони як кваліфіковану робочу силу та близькість до основних ринків. Їх слабкими сторонами можуть бути відсутність інфраструктури та високий рівень злочинності. Їх можливостями можуть стати зростання технологічного сектору та розширення індустрії туризму. Її загрозою може бути конкуренція з боку інших спільнот та економічний спад.

6) Порівняльний аналіз передбачає проведення порівняльної оцінки різних показників інвестиційного потенціалу територіальних громад з відповідними показниками інших громад, при цьому найбільш доцільним є використання рейтингових методів. Застосування цього методу є доцільним для таких громад, які хочуть побачити, як вони порівнюються з іншими громадами з подібним інвестиційним потенціалом. Порівняльний аналіз є корисним інструментом для спільнот, які хочуть порівняти свою продуктивність з іншими спільнотами. Порівнюючи себе з іншими спільнотами, громади можуть визначити сфери, де вони потребують покращення, і сфери, де вони почуваються добре.

7) Мультиплікативні моделі, які базуються на використанні інтегральної оцінки різноманітних індексів (соціально-економічного індексу, індексу людського розвитку, індексу розвитку підприємництва тощо). Мультиплікативні моделі — це спосіб об'єднати різні показники в один вимір інвестиційного потенціалу. Цей метод найкраще підходить для громад, які хочуть отримати єдиний вимір свого інвестиційного потенціалу. Мультиплікативні моделі є корисним інструментом для громад, які хочуть отримати швидкий огляд свого інвестиційного потенціалу. Поєднуючи різні показники в один вимір, громади можуть краще зрозуміти свої сильні та слабкі сторони.

Кобушко Я.В., в своїй дисертації [6] зробила вагомий науково-методичний внесок у обґрунтування та си-

стематизацію методів оцінки інвестиційного потенціалу окремих соціально-економічних суб'єктів (громад, територій, регіонів). У дисертації було запропоновано та вдосконалено низку методичних підходів до оцінки інвестиційного потенціалу територіальних громад, зокрема:

1) Аналіз розвитку інфраструктури та соціальних умов, що виступають базисом інвестиційного потенціалу територіальної громади. В основі такого аналізу лежить оцінка наявності та якості інфраструктури, наприклад доріг, шкіл, лікарень та інших державних послуг. Також до такого аналізу було віднесено оцінку соціальних умов забезпечення населення, таких як рівень освіти, здоров'я та зайнятості населення.

2) Оцінка забезпечення громади природними ресурсами та умовами їх відтворення. Така оцінка передбачає аналіз наявності та якості природних ресурсів, таких як земля, вода, корисні копалини та ліси. Він також включає оцінку впливу людської діяльності на навколишнє середовище та стійкість використання природних ресурсів.

3) Аналіз екологічного стану території, зокрема ступеня забруднення атмосферного повітря, водних ресурсів, ґрунтів, лісів тощо. Оцінка передбачає вивчення рівня забруднення навколишнього середовища діяльністю людини, що включає вплив забруднення на здоров'я людини та навколишнє середовище.

4) Визначення потенціалу території для створення нових робочих місць, розвитку підприємництва та інноваційних проектів. Цей підхід передбачає оцінку наявності людських, фінансових та інших ресурсів, необхідних для розвитку підприємництва та інноваційних проектів. Він також включає оцінку регуляторного середовища та інвестиційного клімату на території.

5) Оцінка соціально-економічної стабільності території, включаючи рівень життя жителів, рівень безробіття, рівень злочинності, рівень медичного обслуговування, розвиток освіти та культури. Такий підхід передбачає оцінку рівня економічного розвитку та соціального добробуту населення відповідної території. Це також включає оцінку рівня злочинності та інших соціальних проблем.

У своїй дисертації Кобушко Я.В. проаналізувала переваги та недоліки представлених методичних підходів та доповнила їх показниками. Вона дійшла висновку, що найбільш ефективним підходом до оцінки інвестиційного потенціалу територіальних громад є комплексний підхід, який враховує всі фактори, які впливають на інвестиційну активність.

У.П. Нечитайло зробив значний внесок у систематизацію та апробацію методичних підходів до оцінки інвестиційного потенціалу регіону. В одній зі своїх праць "Аналіз сучасних підходів до визначення інвестиційного потенціалу регіону" [10] розглядає різні методичні підходи до оцінки інвестиційного потенціалу територіальних громад. Для цього автор пропонує використовувати наступний набір підходів:

1) Аналіз потенціалу ринку. Цей підхід полягає у визначенні домінуючого ринку на певній території, а також його можливостей для залучення інвестицій. Автор наголошує, що при оцінці ринкового потенціалу окремих територій необхідно враховувати як внутрішні, так і зовнішні фактори.

2) Оцінка інфраструктурного забезпечення громади. Цей підхід полягає у визначенні фізичної доступності та ефективності інфраструктури (транспортної, соціальної, комунальної, соціальної, комунікаційної тощо), яка є одним із найважливіших факторів у процесі залучення інвестицій.

3) Оцінка людського капіталу. Цей підхід полягає у визначенні рівня освіти, кваліфікації та досвіду населення, що може бути важливим чинником для залучення інвестицій.

4) Оцінка конкурентоспроможності територій та їх придатності для розвитку. Основою цього підходу є визначення конкурентоспроможності території, яка формується на основі рівня економічного розвитку, інфраструктури, технічного потенціалу, екологічного стану та інших чинників.

5) Оцінка основних інвестиційних ризиків полягає у виявленні ризиків, які можуть безпосередньо вплинути на інвестиційну привабливість територіальної громади та допомагає інвесторам приймати зважені рішення.

6) Оцінка фінансового потенціалу здійснюється на підставі аналізу фінансових можливостей територіальної громади, рівня доходів і витрат місцевого населення, податкової перевірки, можливості отримання та реалізації державної чи грантової підтримки інвестиційної діяльності громади.

7) Оцінка природно-ресурсного потенціалу громади полягає у виявленні природних ресурсів, які є на території громади та можуть бути об'єктом інвестиційної діяльності, наприклад, лісові масиви, водні ресурси, гірські породи тощо.

8) Оцінка інноваційного потенціалу полягає у пошуку та обґрунтуванні можливостей впровадження інноваційних проектів на території громади, що включає наявність науково-дослідних інститутів та підприємств науково-технічного розвитку тощо. Слід зазначити, що ця складова в більшості випадків підходить для міських територіальних громад.

9) Оцінка соціального потенціалу як інструмент аналізу розвитку медичного обслуговування населення, забезпеченості закладами освіти, культури, спорту тощо.

10) Як завершальний етап аналізу інвестиційного потенціалу територіальних громад автор рекомендує провести SWOT-аналіз на основі попередніх аналізів усіх територій громади. Цей підхід полягає у визначенні сильних і слабких сторін територіальної громади, а також можливостей і загроз, які можуть вплинути на її інвестиційний потенціал.

У сфері оцінки інвестиційного потенціалу територіальних громад особливою популярністю користуються роботи І.В. Лешух "Методичний підхід до оцінки ендегенного інвестиційного потенціалу об'єднаних територіальних громад", є значною розробкою [8]. Автор пропонує шість напрямків аналізу для оцінки інвестиційного потенціалу громади:

1) Аналіз соціально-економічних показників для визначення рівня розвитку економічної сфери територіальної громади, наявності та стану розвитку інфраструктури, стану ринку праці, наявності ресурсів, які можуть стати предметом інвестування.

2) Аналіз інвестиційної діяльності для визначення поточного стану інвестиційної діяльності на території

громади, наявності та рівня розвитку інвестиційної інфраструктури, рівня інвестиційного клімату, кількості та різноманітності інвестиційних проектів.

3) Аналіз природно-ресурсного потенціалу для виявлення природних ресурсів, які потенційно можуть бути об'єктом інвестиційної діяльності.

4) Аналіз інноваційного потенціалу для визначення можливостей реалізації інноваційних проектів на території громади.

5) Аналіз міжнародного інвестиційного клімату для оцінки наявності та рівня законодавчого забезпечення інвестиційної діяльності, наявності міжнародних інвестиційних відносин, наявності міжнародних інвестиційних проектів.

6) Аналіз інституційного середовища для вивчення інституційного середовища територіальної громади, що сприяє розвитку інвестиційної діяльності на території громади.

Ці області аналізу забезпечують повний огляд інвестиційного потенціалу громади та можуть бути використані для розробки стратегій залучення інвестицій.

Потрібно відмітити, що всі розглянуті методичні підходи та їх елементи мають як свої переваги так і недоліки. Так, методичний підхід на основі аналізу соціально-економічних індикаторів є підґрунтям для оцінки загального рівня розвитку громади, при цьому специфіка інвестиційного клімату не враховується. Інший підхід, на основі аналізу інвестиційної активності на території громади, є базисом оцінки можливостей запровадження інвестицій, але при цьому загальний рівень розвитку громади не враховується. Тому ми підтримуємо підхід, який було представлено в огляді літературних джерел, що базується на комплексному підході. Також суттєвим недоліком в представлених підходах до оцінки інвестиційного потенціалу територіальних громад є те, що в деяких компонентах (етапах) аналізу повторюються показники. Тому важливим є об'єднання представлених методичних підходів в комплексну оцінку.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Враховуючи опис літературних джерел можна визначити, що комплексна оцінка інвестиційного потенціалу територіальних громад — це процес аналізу інвестиційних можливостей та ресурсів територіальної громади з метою визначення їх потенціалу для подальшого розвитку громади. Основними елементами комплексної оцінки є:

1. Аналіз соціально-економічного потенціалу громади.
2. Аналіз забезпечення інфраструктурою громади.
3. Аналіз фінансового стану громади.
4. Аналіз інвестиційної активності та привабливості громади.
5. SWOT-аналіз.
6. Порівняння з аналогічними громадами.
7. Оцінка рівня розвитку інноваційної сфери громади.
8. Оцінка рівня розвитку галузей економіки громади.

В подальшому проведемо детальний опис кожного елементу комплексної оцінки.

1. Аналіз соціально-економічного потенціалу громади є важливим методом комплексної оцінки інвестиційного потенціалу громади. В основі метода лежить вивчення різноманітних аспектів економічного і соціального стану громади. Метод є невід'ємним елементом оцінки інвестиційного потенціалу територіальних громад. Цей метод ґрунтується на вивченні та глибокому аналізі статистичних показників певних часових рядів, що дає можливість зробити висновки про динамічність розвитку як громади загалом так і її інвестиційного потенціалу. Під соціально-економічним потенціалом громади розуміється сукупність ресурсів, що впливають на соціально-економічний розвиток територіальної громади. До таких ресурсів можна віднести демографію, промисловість, транспортну і соціальну інфраструктуру та інші. Методичний інструментарій який лежить в основі аналізу соціально-економічного потенціалу громади передбачає оцінку індикаторів, які описують потенціал громади для покращення інвестиційного клімату та розвитку місцевого бізнесу. Можна виділити наступні групи індикаторів такого аналізу: демографічні показники — кількість та динаміка населення, вік, структура населення за статтю, етнічна складова, рівень міграції тощо; економічні показники — ВВП на душу населення, рівень безробіття, середня заробітна плата, рівень розвитку малого та середнього бізнесу та ін.; соціальні показники — рівень фінансування освіти, медицини, культури, соціального захисту населення, рівень життя та ін.; технічна інфраструктура — наявність таких складових технічної інфраструктури як електромережі, водопостачання, інтернет тощо, та технічна готовність до імплементації нових галузей економіки тощо; екологічні показники — якість довкілля (викиди небезпечних речовин в атмосферу, ґрунт та водойми), наявність місць утилізації та складання відходів та їх відповідність санітарно-епідеміологічним вимогам тощо [1, 5].

Імплементація методу потребує збір даних, розрахунок індикаторів та їх вивчення в динаміці. До основних індикаторів соціально-економічного стану територіальної громади можна віднести: кількість господарюючих суб'єктів (фізичних та юридичних осіб), кількість новостворених робочих місць, динаміка рівня безробіття, обсяги залучених інвестиційних коштів, витрати громади на соціальний захист населення тощо. Подальше вивчення цих показників дає можливість зробити ряд важливих висновків для оцінки інвестиційного потенціалу громади. Для прикладу, збільшення кількості господарюючих суб'єктів при збільшенні кількості нових робочих місць свідчить про ефективність освоєння інвестиційних ресурсів. З іншої сторони, щорічне збільшення рівня безробіття при високих обсягах залучення інвестиційних ресурсів свідчить про зміну вектору розвитку регіонального господарства (спеціалізація) тощо [15]. Вивчення значення та динаміки цих показників дає можливість зробити висновки про готовність громади до залучення інвестицій. До того ж, аналіз цих показників, дозволяє виявити основні переваги та недоліки на території територіальної громади, які можуть виступати як стимуляторами так і дестимуляторами процесу залучення інвестицій. Загалом, такий підхід дозволяє визначити місце громади в економічній системі регіону, визначити основні переваги та недоліки в сфері розвит-

ку та планування подальшого розвитку громади. Отримані результати аналізу допомагають визначити місце громади в регіональній економічній системі, зрозуміти особливості її розвитку, виявити переваги та недоліки для подальшого планування розвитку. Це дає змогу залучати більше інвестиційних ресурсів в громаду, збільшувати економічну активність та підвищувати якість життя населення.

2. Аналіз забезпечення інфраструктурою громади як елемент оцінки інвестиційного потенціалу громади дає можливість визначити рівень розвитку інфраструктури для забезпечення нормального відтворення як населення так і підприємництва на території громади. До інфраструктурних об'єктів можна віднести дороги, системи водопостачання, енергетику, освіту, медичні установи, культурні заклади та інше. Методологічною основою методу є аналіз інформації про наявність та стан інфраструктурних об'єктів на території громади, оцінці її ефективності та забезпеченні населення. Аналіз може здійснюватися на основі таких методів як опитування суб'єктів господарювання та/або населення, аналіз звітів місцевих органів влади. До основних показників аналізу забезпечення інфраструктурою громади можна віднести наступні: наявність (довжина, тип, км/особу) та стан доріг та транспортної інфраструктури; стан житлового фонду (типи будівель, наявність основних благ); наявність комунальної інфраструктури (газопровід, водопровід, звалище ТПВ тощо); наявність та стан енергетичної інфраструктури (електромереж, ступінь газифікації та ін.); доступності та якості освітньої, медичної та соціальної інфраструктури; наявність та стан інфраструктури для розвитку підприємництва (офісні будівлі, промислові майданчики та ін.); наявність та доступність інфраструктури для розвитку туристичної та культурної сфери (магазини, банкомати, музеї, пам'ятки архітектури, готелі, ресторани тощо); наявність інформаційної інфраструктури (інтернет, покриття зв'язком тощо); наявність стан екологічної інфраструктури (очисні споруди, об'єкти ПЗФ тощо). Результати аналізу наявності та стану інфраструктури громади є підґрунтям для прийняття рішень про інвестування, визначенні основних пріоритетів і напрямків розвитку громади, плануванні видатків та доходів бюджету та розробці стратегії розвитку громади [3, 13, 16].

3. В контексті оцінки інвестиційного потенціалу важливим є проведення аналізу фінансового потенціалу територіальної громади на основі оцінки ефективності використання наявних та перспективних фінансових ресурсів територіальної громади. До основних складових можна віднести наступні показники: аналіз динаміки, структури та обсягів бюджетних доходів та видатків дає можливість проаналізувати фінансову стійкість, ефективність податкової політики громади та її здатність до залучення і реалізації інвестиційних проектів; аналіз спроможності громади отримувати і освоювати кредитні кошти для реалізації інвестиційних проектів; аналіз рівня заборгованості дає можливість зробити висновки про фінансову стабільність громади та її здатність до залучення додаткових інвестиційних ресурсів; аналіз ефективності використання бюджетних субвенцій дозволяє провести оцінку ефективності управління фінансами громади; аналіз податкової бази та податкових ставок

дає можливість виявити потенційні резерви нарощення фінансових ресурсів, які можуть в подальшому бути використані для реалізації інвестиційних проектів, а також за допомогою моделювання виявити залежності впливу податкових ставок на обсяг залучення інвестицій. Аналіз всіх вище представлених показників дає можливість провести глибоку оцінку фінансового потенціалу громади та її потенціал до залучення інвестиційних ресурсів для розвитку. Потрібно відмітити, що необхідною умовою є врахування не лише наявності фінансових ресурсів, але і ступінь ефективності їх використання, що впливає на подальшу ефективність реалізації інвестиційних проектів на території громади [9].

4. Аналіз інвестиційної активності територіальної громади в рамках оцінки інвестиційного потенціалу, в основі якого лежить визначення рівня зацікавленості місцевого бізнесу вкладати кошти в розширення свого бізнесу на території громади. До основних показників, які використовуються для оцінки інвестиційної активності можна віднести: обсяги та динаміку залучень реалізованих інвестиційних проектів, що демонструє наявність інвесторів серед місцевих мешканців; рівень безробіття в громаді та готовність місцевого населення до задіяння в процесі виробництва на новостворених підприємствах; рівень конкуренції на території громади можна здійснити за допомогою таких показників як кількість підприємств в різних галузях, рівень насиченості місцевих ринків місцевими товарами, рівень цін на місцевих ринках, рівень підтримки місцевою владою місцевих виробників [11]. Аналіз інвестиційної привабливості територіальної громади в рамках оцінки інвестиційного потенціалу ґрунтується на основі таких критеріїв як: географічне положення території (відстань до транспортних розв'язок, міст обласного значення, портів тощо); транспортна інфраструктура (якість доріг, залізниць, мереж зв'язку тощо); рівень економічного розвитку регіону (середня заробітна плата, дохід населення населення) та рівень співпраці між компаніями (місцева підтримка розвитку підприємництва, соціальна відповідальність підприємництва, бюрократичні перешкоди при реєстрації та веденні звітної документації) [13].

6. SWOT-аналіз. Метод SWOT-аналізу є ефективним інструментом для оцінки інвестиційного потенціалу територіальних громад. Цей метод дозволяє систематично визначати сильні та слабкі сторони громади, а також можливості та загрози, які можуть вплинути на її розвиток та привабливість для інвесторів.

SWOT-аналіз полягає у визначенні чотирьох категорій:

Сильні сторони (Strengths) — позитивні внутрішні фактори, які дозволяють громаді успішно функціонувати та розвиватися.

Слабкі сторони (Weaknesses) — негативні внутрішні фактори, які ускладнюють функціонування та розвиток громади.

Можливості (Opportunities) — позитивні зовнішні фактори, які можуть допомогти громаді в розвитку та залученні інвестицій.

Загрози (Threats) — негативні зовнішні фактори, які можуть ускладнити розвиток громади та зменшити її привабливість для інвесторів.

Основною метою проведення SWOT-аналізу є ідентифікація факторів, які впливають, або потенційно можуть здійснювати стимулюючий чи дистимулюючий вплив на інвестиційний потенціал територіальної громади. Важливим елементом такого аналізу є оцінка кожного фактора з точки зору важливості для розвитку інвестиційного потенціалу та розподілити між чотирма категоріями SWOT-аналізу. Результатом аналізу є формування напрямків розвитку інвестиційного потенціалу громади та стратегій уникнення і пристосування до загроз. Також цей метод дозволяє виділити потенційні можливості для інвестування та розвитку громади, що дає можливість привернути більше інвесторів [22].

7. Порівняння з аналогічними громадами. Даний метод використовується як додатковий елемент оцінки інвестиційного потенціалу територіальних громад і полягає в тому, що основні характеристики (показники) громади порівнюються з громадами які мають певні спільні риси (тип громади, розмір, населення, розміщення тощо). До основних критеріїв порівняння можна віднести географічне розташування громади, наявність та стан інфраструктурного забезпечення, досвід реалізації інвестиційних проектів, рівень економічного та соціального розвитку.

Застосування методу перш за все вимагає пошуку громад, які за певними характеристиками можуть вважатися аналогічними до досліджуваної громади. В подальшому порівнюються як синтетичні показники (дохід на одного мешканця, довжина асфальтованих доріг на один квадратний кілометр громади тощо) так і стратегічні напрями розвитку інвестиційного потенціалу розробленого на основі SWOT-аналізу, тобто один і той самий набір факторів (попередньо розподілених на чотири категорії) оцінюється для кожної громади з подальшим розрахунком інтегрального показника інвестиційного потенціалу. До основної переваги використання цього методу можна віднести можливість порівняння оцінки інвестиційного потенціалу громади з іншими аналогічними громадами, що дає можливість виявити основні переваги та недоліки в порівнянні з іншими, що дозволяє сформулювати об'єктивну картину стану розвитку інвестиційного потенціалу громади. При цьому основним недоліком є складність пошуку та ідентифікації аналогічних громад [7].

8. Оцінка рівня розвитку інноваційної сфери громади. Оцінка дає можливість визначити здатність як територіальної громади так і суб'єктів господарювання, що функціонують на її території, освоювати нові, інноваційні технології, виробляти інноваційні товари та надавати послуги. Основними сферами оцінки інноваційного розвитку громади є вивчення наявності та досвіду запуску інноваційних проектів (товарів, послуг) та підприємств здатних продукувати інноваційний продукт; вивчення інноваційного потенціалу громади, що включає аналіз наявної техніко-технологічної складової виробництва, науковий потенціал суб'єктів господарювання та їх працівників; вивчення інституційного забезпечення розвитку інноваційної сфери громади; оцінка підтримки інноваційної діяльності як на національному так і на місцевому рівнях [17].

ВИСНОВКИ

Проведений аналіз свідчить про важливість проведення оцінки інвестиційного потенціалу територіальної

громади. При цьому науковий доробок в розробці методів такої оцінки є досить насичений різними методами та підходами та свідчить про те що оцінка інвестиційного потенціалу є актуальним, складним та багатокомплексним завданням і потребує застосування різних методичних підходів та інструментів. В роботі автором було опрацьовано сучасні методичні підходи до проведення оцінки інвестиційного потенціалу громад і згруповано їх у вигляді комплексної оцінки, яка складається з 8 основних етапів: 1) аналіз соціально-економічного потенціалу громади; 2) аналіз забезпечення інфраструктурою громади; 3) аналіз фінансового стану громади; 4) аналіз інвестиційної активності та привабливості громади; 5) SWOT-аналіз; 6) порівняння з аналогічними громадами; 7) оцінка рівня розвитку інноваційної сфери громади; 8) оцінка рівня розвитку галузей економіки громади.

Ефективність проведення комплексної оцінки інвестиційного потенціалу територіальної громади залежить від широкого кола різноманітних аспектів, таких як економічні, соціальні, природно-кліматичні, інфраструктурні, правові та техніко-технологічні. Результати комплексної оцінки інвестиційного потенціалу територіальної громади дають можливість виявити сильні та слабкі місця і можуть бути використані при розробці стратегічних планів розвитку громади, прийнятті рішень щодо перспективних напрямів розвитку громади та залучення інвестиційних ресурсів та створення нових робочих місць.

Література:

1. Коробкіна Ю., Циганенко О. В. Аналіз соціально-економічного стану Сумського регіону. Науково-методична конференція викладачів, співробітників і студентів: тези доп. (Конотоп, 28 квіт. 2011 р.): у 2-х ч. Суми: СумДУ, 2011. Ч. 1. С. 39—40. URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/22085> (дата звернення: 28.03.2023).
2. Білоусова О. С. Інвестиційний потенціал економіки України та ЄС. Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту. 2017. № 1/2(52/53). С. 60—67.
3. Брикса В. А. Удосконалення стратегії розвитку об'єднаної територіальної громади, на прикладі Зборівської міської об'єднаної територіальної громади: кваліфікаційна робота магістра: спец. 281. Тернопіль: ТНТУ, 2020. 83 с. URL: <http://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/33893> (дата звернення: 28.03.2023).
4. Жук П. В., Сірик З. О. Інвестиційний потенціал територіальних громад: суть поняття та питання управління. Регіональна економіка. 2017. № 2. С. 16—22.
5. Заяць Т. А., Кравцова Т. Г., Заяць В. С. Соціально-економічний потенціал громад України в умовах ведення воєнних дій. Ефективна економіка: електрон. наук. фах. вид. 2022. № 7. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2022.7.5>
6. Кобушко Я. В. Еколого-економічна оцінка відтворення інвестиційного потенціалу регіону: дис. ... канд. екон. наук. Суми: СумДУ, 2012. 241 с.
7. Комплексний метод ранжування та його використання для багатокритеріального порівняння альтернатив / І. С. Романченко, М. М. Потьомкін, О. П. Кравець, Г. А. Саковський. Сучасні інформаційні технології у сфері безпеки та оборони. 2019. Т. 36, № 3. С. 49—52. DOI: <https://doi.org/10.33099/2311-7249/2019-36-3-49-52>
8. Лещух І. В. Методичний підхід до оцінювання ендегенного інвестиційного потенціалу об'єднаних територіальних громад. Облік і фінанси=Accounting & Finance. 2019. Т. 1, № 2 (84). С. 159—163. DOI: [10.33146/2307-9878-2019-2\(84\)-159-163](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2019-2(84)-159-163)
9. Максимович В. І. Інвестиційний потенціал державного і місцевих бюджетів. Формування ринкових відносин в Україні. 2013. № 2 (141). С. 61—66.
10. Нечитайло У. Аналіз сучасних підходів до визначення інвестиційного потенціалу регіону. Інвестиції: практика та досвід. 2010. № 15. С. 25—29.
11. Первомайський О. О. Участь територіальної громади у цивільних правовідносинах: монографія. Харків: Страйд, 2005. 184 с.
12. Петрушенко Ю. М. Соціально-економічний розвиток регіону: розвиток території через розвиток громад. Міжнародна стратегія економічного розвитку регіону: матеріали доп. II Міжнар. наук.-практ. конф., 18—20 травня 2011 р. Суми: СумДУ, 2011. С. 154—156. URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/13851> (дата звернення: 28.03.2023).
13. Плєтньов М. В. Розвиток територіальної громади: наукові консультації. Часопис економічних реформ=Time description of economic reforms. 2022. № 4. С. 26—31. DOI: <https://doi.org/10.32620/cher.2022.4.04>
14. Збарська А. В. Соціально-економічний розвиток українського села. Науковий вісник НУБіП України. Серія: Економіка, аграрний менеджмент, бізнес. 2014. № 200. С. 139—144.
15. Соціально-економічний розвиток села / М. Х. Вдовиченко, П. В. Шейко, М. К. Орлатий, Г. І. Купалова. Київ: Урожай, 1989. 152 с.
16. Шишпанова Н. О., Неделіковська К. І. Управління енергетичною самодостатністю територіальної громади. Агросвіт. 2022. № 11-12. С. 63—69. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2022.11-12.63>
17. Бобровник Д. О. Глобалістський потенціал територіальної громади: теоретичні підходи до визначення. Часопис Київського університету права. 1970. № 2. С. 79—85. DOI: <https://doi.org/10.36695/2219-5521.2.2019.13>
18. Investment appeal of the recreational potential of the region / T. V. Galanina, V. G. Mikhailov, N. N. Golofastova, T. G. Koroleva. IOP conference Series: earth and environmental science. 2017. Vol. 50. P. 012037. DOI: <https://doi.org/10.1088/1755-1315/50/1/012037>
19. Моргачов І. В. Потенціал використання інвестиційної ємності регіону. Проблеми економіки. 2018. № 4. С. 105—111. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2018-4-105-111>
20. Gaybullaev O. B. Methodological issues of managing the investment potential of the region. The american journal of interdisciplinary innovations and research. 2021. Vol. 3, no. 6. P. 117—130. DOI: <https://doi.org/10.37547/tajir/volume03issue06-17>
21. Theodore N. C., Morris M. Economic development: partnership, innovation, and investment. Planning and community equity / American Institute of Certified Planners. New York: Routledge, 2019. P. 53—65. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781351179324-4>

22. Ying P., Guan-Yu L., Zhong-Jun L. Community division-based swot ontology directory service. 2016 international conference on cyber-enabled distributed computing and knowledge discovery (CyberC) (13—15 October, 2016). Chengdu, China: IEEE, 2016. P. 123-127. DOI: <https://doi.org/10.1109/cyberc.2016.33>

References:

1. Korobkina, Yu. and Tsyganenko, O.V. (2011), "Analysis of the socio-economic state of the Sumy region", Tezy dopovidei. Naukovo-metodychna konferentsiia vykladachiv, spivrobitynykiv i studentiv [Abstracts of reports. Scientific and methodical conference of teachers, employees and students], Sumy State University, Sumy, Ukraine, April 28, 2011, pp. 39-40. available at: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/22085> (Accessed 28 March 2023).
2. Bilousova, O.S. (2017), "Investment potential of the economy of Ukraine and the EU", Naukovyi visnyk Natsionalnoi akademii statystyky, obliku ta audytu, vol. 1/2 (52/53), pp. 60—67.
3. Briksa, V.A. (2020), "Improvement of the development strategy of the united territorial community, on the example of Zborivska city united territorial community", Master's thesis, Ternopil National Technical University named after Ivan Pulyuy, Ternopil, Ukraine. available at: <http://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/33893> (Accessed 28 March 2023).
4. Zhuk, P.V. and Sirik, Z.O. (2017), "Investment potential of territorial communities: the essence of the concept and issues of management", Rehionalna ekonomika, vol. 2, pp. 16—22.
5. Zayats, T.A., Kravtsova, T.G. and Zayats, V.S. (2022), "Socio-economic potential of Ukrainian communities in the conditions of military operations", Efektyvna ekonomika, vol. 7. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2022.7.5>
6. Kobushko, Ya.V. (2012), "Environmental and economic assessment of the reproduction of the investment potential of the region", Abstract of Ph.D. economy of science dissertation, Sumy State University, Sumy, Ukraine.
7. Romanchenko, I.S., Potemkin, M.M., Kravets, O.P. and Sakovskyi, G.A. (2019), "Complex method of ranking and its use for multi-criteria comparison of alternatives", Suchasni informatsiini tekhnolohii u sferi bezpeky ta oborony, vol. 36, no. 3, pp. 49—52. DOI: <https://doi.org/10.33099/2311-7249/2019-36-3-49-52>
8. Leschuh, I.V. (2019), "Methodical approach to the evaluation of the endogenous investment potential of united territorial communities", Oblik i finansy=Accounting & Finance, vol. 1, no. 2 (84), pp. 159—163. DOI: [10.33146/2307-9878-2019-2\(84\)-159-163](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2019-2(84)-159-163)
9. Maksimovich, V.I. (2013), "Investment potential of state and local budgets", Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini, vol. 2 (141), pp. 61—66.
10. Nechytailo, U. (2010), "Analysis of modern approaches to determining the investment potential of the region", Investytsii: praktyka ta dosvid, vol. 15, pp. 25—29.
11. Pervomaiskyi, O.O. (2005), Uchast terytorialnoi hromady u tsyvilnykh pravovidnosynakh [Participation of

the territorial community in civil legal relations], Straid, Kharkiv, Ukraine.

12. Petrushenko, Yu.M. (2011), "Socio-economic development of the region: territory development through community development", Materialy dopovidei II Mizhnar. nauk.-prakt. konferentsii. Mizhnarodna stratehiia ekonomichnoho rozvytku rehionu [Materials of reports of the II International science and practice conferences. International strategy of economic development of the region], Sumy State University, Sumy, Ukraine, May 18—20, pp. 154—156, available at: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/13851> (Accessed 28 March 2023).

13. Pletnev, M.V. (2022), "Development of the territorial community: scientific consultations", Chasopys ekonomichnykh reform=Time description of economic reforms, vol. 4, pp. 26—31. DOI: <https://doi.org/10.32620/cher.2022.4.04>

14. Zbarska, A.V. (2014), "Socio-economic development of the Ukrainian village", Naukovyi visnyk NUBiP Ukrainy. Seriia: Ekonomika, ahraryni menedzhment, biznes, vol. 200, pp. 139—144.

15. Vdovychenko, M.Kh., Sheiko, P.V., Orlaty, M.K. and Kupalova, H.I. (1989), Sotsialno-ekonomichnyi rozvytok sela [Socio-economic development of the village], Urozhai, Kyiv, Ukraine.

16. Shishpanova, N.O. and Nedelikovska, K.I. (2022), "Management of energy self-sufficiency of the territorial community", Ahrosvit, vol. 11—12, pp. 63—69. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2022.11-12.63>

17. Bobrovnyk, D.O. (1970), "Globalist potential of the territorial community: theoretical approaches to definition", Chasopys Kyivskoho universytetu prava, vol. 2, pp. 79—85. DOI: <https://doi.org/10.36695/2219-5521.2.2019.13>

18. Galanina, T.V., Mikhailov, V.G., Golofastova, N.N. and Koroleva, T.G. (2017), "Investment appeal of the recreational potential of the region", IOP conference Series: earth and environmental science, vol. 50, pp. 012037. DOI: <https://doi.org/10.1088/1755-1315/50/1/012037>

19. Morgachev, I.V. (2018), "The potential of using the investment capacity of the region", Problemy ekonomiky, vol. 4, pp. 105—111. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2018-4-105-111>

20. Gaybullaev, O.B. (2022), "Methodological issues of managing the investment potential of the region", The american journal of interdisciplinary innovations and research, vol. 3, no. 6, pp. 117—130. DOI: <https://doi.org/10.37547/tajir/volume03issue06-17>

21. Theodore, N. C. and Morris, M. (2019), "Economic development: partnership, innovation, and investment", Planning and community equity / American Institute of Certified Planners, Routledge, New York, USA. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781351179324-4>

22. Ying, P., Guan-Yu, L. and Zhong-Jun, L. (2016), "Community division-based swot ontology directory service", 2016 International conference on cyber-enabled distributed computing and knowledge discovery (CyberC), IEEE, Chengdu, China, 13—15 October, 2016, pp. 123—127. DOI: <https://doi.org/10.1109/cyberc.2016.33>

Стаття надійшла до редакції 24.04.2023 р.